บทที่ 1
บทนำ

หลักการและเหตุผล

ในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยประสบภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ และธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศยกเลิกการกำหนดค่าเงินบาทเทียบกับกลุ่มสกุลเงินของประเทศคู่ค้าสำคัญ มาเป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว ต่อมาประเทศไทยรับแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF: International Monetary Fund) และใช้นโยบายอัตราดอกเบี้ยที่สูง ทำให้ธุรกิจของลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ เนื่องจากรายได้ไม่พอชำระหนี้ และพักชำระหนี้ สถาบันการเงินต้องเผชิญกับปัญหาหนี้สูญและส่งผลให้เกิดสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non – Performing loan) ของสถาบันการเงินอยู่จำนวนมาก และเจ้าหนี้ต่างประเทศขาดความเชื่อมั่นในระบบสถาบันการเงินไทย เรียกหนี้คืนทันที ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนี้ระยะสั้น สถาบันการเงินไทยหลายแห่งขาดสภาพคล่องอย่างมากโดยต้องขอความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทยต้องใช้มาตรการที่เข้มงวดให้ธนาคารพาณิชย์ 16 แห่ง หยุดดำเนินกิจการชั่วคราว ประกาศระงับการดำเนินกิจการของสถาบันการเงิน 42 แห่ง เป็นการชั่วคราว รวมทั้งสิ้น 58 แห่ง โดยมีสถาบันการเงินเพียง 2 แห่ง ที่สามารถฟื้นฟูกิจการได้ ส่วนสถาบันการเงินที่เหลือทั้ง 56 แห่ง ถูกปิดเป็นการถาวร ในปลายปี 2541 ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศลดทุน พร้อมกับเพิ่มทุนของธนาคารพาณิชย์ 4 แห่ง และบริษัทเงินทุนอีก 7 แห่ง หลังจากนั้นธนาคารแห่งประเทศไทยแทรกแซงการดำเนินงานของสถาบันการเงินอีก 7 แห่ง[1]

จากเหตุการณ์ดังกล่าว ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้เปลี่ยนแปลงนโยบายในการกำกับและตรวจสอบสถาบันการเงิน โดยประเมินฐานะและการดำเนินงาน รวมทั้งกองทุนประเมินประเภทและระดับความเสี่ยง ประเมินผู้จัดการว่ามีความเข้าใจ และมีการติดตามดูแลความเสี่ยงอย่างสม่ำเสมอ และประเมินว่าระบบบริหารความเสี่ยงสามารถรองรับความเสี่ยงที่มีอยู่ได้

---

[1] กระทรวงการคลัง, สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2544, *มาตรการด้านระบบการเงิน*. [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา http://www.fpo.go.th (1 พฤศจิกายน 2544).

โดยเน้นความเสี่ยงหลัก 5 ประเภท ได้แก่ ความเสี่ยงด้านตลาด ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ ความเสี่ยงด้านเครดิต ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง และความเสี่ยงด้านการปฏิบัติงาน[2]

ในการแก้ปัญหาของธนาคารพาณิชย์ ประการสำคัญคือ การบริหารความเสี่ยง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในการพัฒนาเทคนิคการบริหารความเสี่ยงซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จในระยะยาว โดยการบริหารความเสี่ยงเป็นเครื่องมือดำเนินธุรกิจสมัยใหม่อย่างหนึ่ง ที่จะช่วยลดปัญหา ลดความผันผวน เพิ่มผลประกอบการและช่วยให้การดำเนินงานโดยรวมขยายตัวในระดับที่น่าพึงพอใจได้อย่างต่อเนื่อง เช่น การประเมินความเสี่ยงด้านตลาด ความเสี่ยงด้านตลาด หมายถึง ความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ย ความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน ความเสี่ยงจากราคาเป็นต้น[3] นอกจากนี้ยังมีความเสี่ยงทางด้านอื่น ๆ การศึกษาการบริหารความเสี่ยงของธนาคารพาณิชย์ จึงมีความสำคัญต่อธนาคารพาณิชย์เป็นอย่างยิ่งเพื่อช่วยให้ธนาคารพาณิชย์สามารถประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอันส่งผลต่อระบบการบริหารของธนาคารพาณิชย์ เศรษฐกิจการเงินของประเทศโดยรวม

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาถึง การบริหารความเสี่ยงของธนาคารพาณิชย์ในเขตภาคเหนือของประเทศไทย เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการบริหารความเสี่ยง เป้าหมายและแนวปฏิบัติในการบริหารความเสี่ยง ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อธนาคารพาณิชย์ทั่วไป นำเป็นแนวทางในการปฏิบัติและเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจทั่วไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษากระบวนการและแนวปฏิบัติในการบริหารความเสี่ยงของธนาคารพาณิชย์ในเขตภาคเหนือ

---

[2] ธนาคารแห่งประเทศไทย, *เอกสารคู่มือการตรวจสอบความเสี่ยง*, บทนำ , 2544. หน้า 1.

[3] ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือ, *การประเมินความเสี่ยงด้านตลาด*, เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตรการบริหารธนาคารพาณิชย์, พฤษภาคม 2545. หน้า 1.

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษากำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. ขอบเขตเนื้อหา

ทำการศึกษากระบวนการและแนวปฏิบัติในการบริหารความเสี่ยงของธนาคารพาณิชย์ในเขตภาคเหนือ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ 1. ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ 2. ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติการ 3. ความเสี่ยงด้านเครดิต รวมถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ส่วนอีก 2 ด้าน ได้แก่ ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องและความเสี่ยงด้านตลาด ไม่ได้ทำการศึกษา เนื่องจากธุรกรรมทางด้านสภาพคล่องและด้านตลาดมีน้อยและสาขาไม่มีอำนาจในหน้าที่ด้านดังกล่าว ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของทางด้านสำนักงานใหญ่จะเป็นผู้กำหนดนโยบายเอง

2. ขอบเขตประชากร

การศึกษาครั้งนี้จะศึกษากระบวนการและแนวปฏิบัติในการบริหารความเสี่ยงของธนาคารพาณิชย์ ในเขตภาคเหนือทำการสำรวจ โดยออกแบบสอบถาม จากผู้จัดการธนาคารพาณิชย์ในเขตภาคเหนือ จำนวน 13 ธนาคาร จำนวนทั้งสิ้น 476 สาขา 17 จังหวัด ในเขตภาคเหนือ หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปผลโดยใช้โปรแกรม SPSS/PC+

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบลักษณะความเสี่ยงของธนาคารพาณิชย์และกระบวนการในการบริหารความเสี่ยงของธนาคารพาณิชย์ ในเขตภาคเหนือ

2. เป็นแนวทางในการป้องกันความเสี่ยงของธนาคารพาณิชย์ในเขตภาคเหนือ อันจะเป็นประโยชน์ต่อธนาคารพาณิชย์อื่นและผู้สนใจทั่วไป

นิยามศัพท์

การบริหารความเสี่ยง หมายถึง การดำเนินการเพื่อเพิ่มโอกาสที่จะได้รับผลที่ดีและลดโอกาสที่เราจะได้รับผลในทางที่ไม่ดีโดยการควบคุมสาเหตุของความเสี่ยงในส่วนที่เป็นปัจจัยภายในและดำเนินการเพื่อลดผลกระทบจากความผันผวนของปัจจัยภายนอกที่เราควบคุมไม่ได้[4] ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (Strategy Risk) 2. ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติการ (Operation Risk) 3. ความเสี่ยงด้านเครดิต (Credit Risk)

---

[4] กอบศักดิ์ ภูตระกูล, *เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตรการบริหารธนาคารพาณิชย์*, ธนาคารแห่งประเทศไทย, พฤษภาคม 2545.

ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (Strategy Risk) หมายถึง ความเสี่ยงที่เกิดจากการกำหนดแผนกลยุทธ์และการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์อย่างไม่เหมาะสม รวมถึงความไม่สอดคล้องกันระหว่างนโยบาย เป้าหมายกลยุทธ์ โครงสร้างองค์กร ภาวะการแข่งขัน ทรัพยากรการปฏิบัติตามแผน สภาพแวดล้อมอันส่งผลกระทบต่อเงินกองทุนและรายได้ของธนาคารพาณิชย์

ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติการ (Operation Risk) หมายถึง ความเสี่ยงจากการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจากการที่ระบบการควบคุมภายในไม่มีประสิทธิภาพ การละเมิดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายใน การผิดพลาดในการปฏิบัติงาน การทุจริต

ความเสี่ยงด้านสินเชื่อ (Credit Risk) หมายถึง ความเสี่ยงที่คู่สัญญาไม่สามารถปฏิบัติตามภาระที่ตกลงไว้ ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลเสียหายต่อรายได้และเงินกองทุน

ธนาคารพาณิชย์ หมายถึง ธนาคารที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบการธนาคารพาณิชย์และหมายความรวมถึงสาขาของธนาคารต่างประเทศที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบการธนาคารพาณิชย์[5]

การธนาคารพาณิชย์ หมายถึง การประกอบธุรกิจประเภทรับฝากเงินที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถามหรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ และใช้ประโยชน์เงินนั้นในทางหนึ่งหรือหลายทาง เช่น ก ให้สินเชื่อ ข ซื้อขายตั๋วแลกเงิน หรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด ค ซื้อขายเงินปริวรรตต่างประเทศ

---

[5] พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์, *เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตรการบริหารธนาคารพาณิชย์*, ธนาคารแห่งประเทศไทย, พฤษภาคม 2545.